

Rakennuksia koskevat kaavamääräykset:

Jussarö on valtioneuvoston hyväksymä valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Aluetta koskevien toimenpiteiden tulee olla niukkaeleisiä ja kokonaisuuden säilymistä turvaavia ja edistäviä. Olemassa olevaa rakennuskantaa ja infraa on pyrittävä säilyttävään ja hyödyntämään ja mahdollisen täydennysrakentamisen sekä muiden muutosten on sopeuduttava kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Alueella ei saa tehdä toimenpiteitä, jotka vähentävät kulttuurimaiseman ja historian kannalta merkittävän aluekokonaisuuden arvoa. Kulttuuriympäristöön vaikuttavissa toimenpiteissä on kuultava Metsähallituksen kulttuuriperinnön asiantuntijoita, jotka osallistavat tarvittaessa museoviranomaista.

Jussarön historiasta ja kulttuurihistoriallisista arvoista

Jussarö kuuluu valtioneuvoston vahvistamiin valtakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin. Saaren pohjoisosassa Västervikenin satamalahden ympärillä on ollut viimeistään 1800-luvun alusta luotsikylä avoimine laidunmaisemineen. Luotsien rakennuksista jäljellä on enää Kullakojan 1800-luvun alkupuolelta. Metsähallitus on kunnostanut Kullakojanin ja hoitaa saaren uudelleen avoimeksi raivattua pohjoisosaa perinnebiotooppina.

Magneettikentän anomalia Jussarössä on ollut tiedossa ainakin 1600-luvulta alkaen, ja viimeistään 1700-luvulla se osattiin yhdistää kallioperässä olevaan rautapitoiseen magnetiittiin. Jussarön rautaa on hyödynnetty kahdessa vaiheessa, vuorihallituksen ja Uudenmaan lääninhallituksen yhteisessä kaivosprojektissa 1834–1861 ja Vuoksenniska Oy:n projektissa 1954–1967. Valtion tekemät avolouhoskuilut saaren luoteis- ja koillisosissa ovat vaikuttavia.

Jussarön kulttuurimaiseman hallitsevin elementti on Vuoksenniska Oy:n autioitunut rautakaivos saaren itäosassa. Yhtiö louhi rautamalmia merenpohjasta Jussarön kaakkoispuolella vuosina 1954–1967, ja sinä aikana rakennettiin tuotantorakennuksia, kuljetus- ja satamalaitteita ja asuntoja. Saaren itäpuolen *flada* täytettiin kaivoksen jätemurskeella, joka nyt muodostaa laajan avoimen sorakentän ja rannan. Kaivoksen lopetettua toimintansa infrastruktuuri jäi tyhjilleen. Hallitsevimmat rakennukset ovat korkeat murskaamo- ja rikastamotornit ja surrealistiset tyhjät asuinrakennukset.

Saaren vuonna 1891 valmistunut majakka rakennettiin korkealle kalliolle saaren eteläkärkeen. Majakanvartijoiden rakennukset sijaitsivat majakan alapuolella kalliolla ja rannassa. Majakka räjäytettiin 1941, ja sen säilyneen alaosan päälle on rakennettu merivartioston tähystystorni, joka nyttemmin on jäänyt pois käytöstä.

Saaren länsiosa on vanhaa metsää, pieniä soita ja jyrkkämuotoisia kallioita. Metsäisyys johtuu siitä, että valtio oli kieltänyt asukkaita hakkaamasta metsää, koska majakkaa edeltävänä aikana saaren korkea metsäinen profiili edesauttoi sen tunnistamista mereltä käsin.

Jussarön eteläpuolella olevat luodot Gaddarna muodostavat erillisen maisemansa ulkosaaristossa. Merenpohjassa olevien rautamalmioiden aiheuttama magneettinen anomalia on kaikkein voimakkaimmillaan siellä. Gaddarnien vyöhyke on ollut ongelmallinen merenkulkijoille, koska kompassissa oli voimakas eranto ja luotojen sijainti oli vaikea määrittää avomereltä. Tunnusmerkin (1817) ja myöhemmin majakan (1922) tultua rakennetuksi Sundharunin luodolle ongelma tuli osaksi ratkaistuksi.